

IMPERIUM TEKSTU

MARCIN MATCZAK

IMPERIUM TEKSTU

Prawo jako postulowanie i urzeczywistnianie
świata możliwego

Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR
Warszawa 2019

Recenzje:

prof. dr hab. Andrzej Bator

prof. UW dr hab. Mirosław Wyrzykowski

Redakcja i korekta:

Bogdan Baran

Projekt okładki:

Katarzyna Juras

ISBN 978-83-7383-997-7

Copyright for the Polish edition © 2019 by Wydawnictwo Naukowe Scholar
Spółka z o.o., Warszawa

Copyright © 2019 by Marcin Matczak

Publikacja dofinansowana przez Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa
i Administracji

Wydanie pierwsze

Wydawnictwo Naukowe Scholar Spółka z o.o.

ul. Wiślana 8 (róg Browarnej), 00-317 Warszawa

tel./fax 22 692 41 18; 22 826 59 21; 22 828 93 91

dział handlowy: jak wyżej w. 108

e-mail: info@scholar.com.pl; www.scholar.com.pl

Druk i oprawa: Totem, Inowrocław

Spis treści

Słowo wstępne	11
Wprowadzenie metodologiczne	17
1. Język jako struktura <i>kontra</i> język jako użycie (zdarzenie)	17
2. Internalizm semantyczny <i>kontra</i> eksternalizm semantyczny	24
3. Mowa (oralność) <i>kontra</i> tekst (pisemność) jako modele języka	30
4. Tekst prawny jako fundament rozważań	35
Część I. Krytyka teorii zastanych	
Rozdział 1. Intencja prawodawcy – analiza krytyczna	41
1.1. Wprowadzenie	41
1.2. Paradygmat Grice’owski w prawoznawstwie	41
1.3. Krytyka paradygmatu Grice’owskiego	44
1.4. Niemożliwość interpretacji konwersacyjnej	57
1.5. Nieadekwatność klasycznej teorii aktów mowy do analizy języka pisanego	59
1.6. Błędy synchroniczności i adyskursywności w analizie języka prawnego	66
1.7. Podsumowanie	71
Rozdział 2. Intencja legislacyjna jako illokucyjna intencja minimalna	73
2.1. Wprowadzenie	73
2.2. Trzy aspekty aktu mowy i związane z nimi intencje	73
2.3. Pisemność w prawie a intencja legislacyjna	76
2.4. Intencja legislacyjna jako intencja illokucyjna	77
2.5. Przykłady nierozróżniania trzech typów intencji	81
2.6. Intencje a motywy	82
2.7. Intencja legislacyjna a Arystotelesowskie pojęcie „telos”	86
2.8. Trzy rodzaje intencji a tzw. intencja zbiorowa	88
2.9. Intencja legislacyjna a problem z normatywnością (po raz pierwszy)	90
2.10. Podsumowanie	93
Rozdział 3. Prawodawca a tekst prawny	95
3.1. Wprowadzenie	95
3.2. Skąd się bierze znaczenie tekstu prawnego?	95

3.3. Historia użyć jako determinanta znaczenia. Koncepcja lineażu	97
3.4. Semioza Peirce'a i rośnięcie znaków	106
3.5. Koncepcje Millikan i Peirce'a a prawoznawstwo	110
3.6. Argumenty przeciwko eksternalizmowi semantycznemu	112
3.7. Tekst prawny jako artefakt	116
3.8. Podsumowanie	119
Rozdział 4. Przepis prawny a norma prawna – analiza krytyczna	121
4.1. Wprowadzenie	121
4.2. Problem atomizmu syntaktycznego	121
4.3. Dyskursywność reguł prawnych w koncepcji M. Zielińskiego	123
4.4. Ontologiczny status normy prawnej: wyrażenie czy znaczenie wyrażenia?	126
4.5. Struktura znaczenia zamiast struktury wyrażenia	132
4.6. Norma prawna jako znaczenie zbioru przepisów prawnych a obraz świata	142
4.7. Norma jako reprezentacja mentalna a tradycyjne ujęcie normy prawnej	148
4.8. Podsumowanie	154
Część II. Proponowana teoria	
Rozdział 5. Tekst prawny jako opis świata możliwego postulowanego przez prawodawcę	157
5.1. Wprowadzenie	157
5.2. Tekst prawny a przyszłość danego społeczeństwa	158
5.3. Główne tezy koncepcji	161
5.4. Tworzenie prawa jako opisywanie świata postulowanego	179
5.5. Opisowość języka prawa a problem z normatywnością (po raz drugi)	192
5.6. Podsumowanie	197
Rozdział 6. Świat tekstu prawnego	199
6.1. Wprowadzenie	199
6.2. Czym jest świat tekstu prawnego – teoria światów możliwych	201
6.3. Założenia co do cech świata możliwego postulowanego przez tekst prawny	203
6.4. Argumentacja prawnicza a cechy świata możliwego tekstu prawnego	217
6.5. Świat możliwy postulowany przez tekst prawny a tzw. ważenie zasad	237
6.6. Świat tekstu prawnego a tzw. fakty instytucjonalne	242
6.7. Podsumowanie	250
Część III. Teoria w praktyce	
Rozdział 7. Interpretacja prawnicza jako rekonstrukcja świata tekstu prawnego	255
7.1. Wprowadzenie	255
7.2. Interpretacja prawa jako konstruowanie reprezentacji mentalnej świata tekstu prawnego	256
7.3. Nowe ujęcie zwykłego znaczenia tekstu prawnego	262

7.4. Tekstualizm „wyrafinowany” – nieformalistyczna wizja interpretacji prawniczej	276
7.5. Wykładnia systemowa. Koherencja lokalna i koherencja globalna w interpretacji prawniczej	282
7.6. Miejsce wykładni celowościowej i funkcjonalnej w omawianej teorii	288
7.7. Dynamiczność interpretacji prawniczej	294
7.8. Podsumowanie: hermeneutyczny charakter interpretacji prawniczej	310
Rozdział 8. Stosowanie prawa jako urzeczywistnianie świata tekstu prawnego	315
8.1. Wprowadzenie	315
8.2. Etapy stosowania prawa w świetle prezentowanej teorii	316
8.3. Praktyka prawnicza <i>sensu stricto</i> i <i>sensu largo</i>	326
8.4. Wąskie i szerokie rozumienie praktyki prawniczej	332
8.5. Tradycja prawnicza a proces stosowania prawa	334
8.6. Precedensowość w języku prawnym	342
8.7. Orzeczenia sądów zagranicznych jako precedensy niewiążące	344
8.8. Podsumowanie	348
Rozdział 9. Rola prawników w odtwarzaniu obrazu świata tekstu prawnego	351
9.1. Wprowadzenie	351
9.2. Reguła uznania jako precedensowa praktyka prawnicza	351
9.3. Umysł prawnika a dyskrecjonalność w urzeczywistnianiu świata tekstu prawnego	378
9.4. Podsumowanie	385
Zakończenie	389
Bibliografia	395
Indeks nazwisk	411